

Interpretace religionistických dat

RNDr. Andrea Petrová, Ph.D.

andrea.petrova@nature.cz

Interpretace religionistických dat

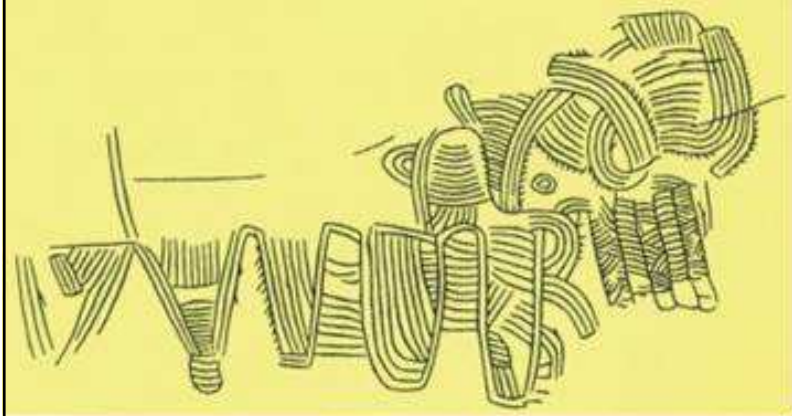
Vztah geografie a náboženství

- stručná historie oboru
- vymezení základních pojmů
- souvislosti a vazby s dalšími obory
  - demografie, kartografie, zemědělství, hospodářství, kultura, ekologie, geopsychologie, ...

Historie - počátky

- potřeby lidí
  - lov, rybolov, kočovný chov dobytka, primitivní zemědělství
- znalost a zobrazení okolní krajiny
  - petroglyfy
  - nejstarší mapa světa – 25 000 let (Pálava)

- Prehistorická mapa Pavlovských vrchů
(mamutí kel – stáří cca 25 000 let)

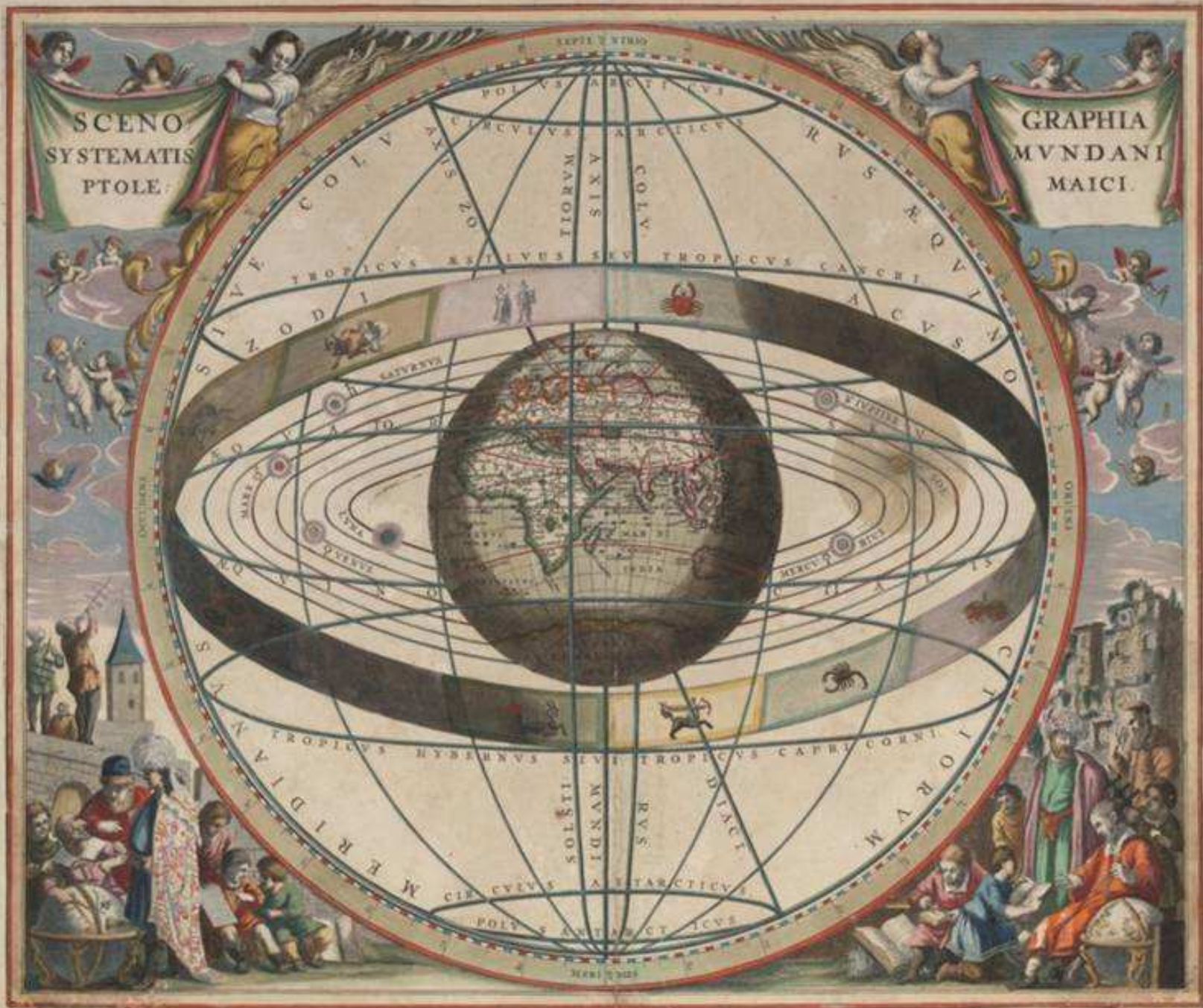

Historie - počátky

- dlouhé výpravy a vojenská tažení
  - objevování nových území a národů
  - nové zdroje surovin a potravin
  - záznamy poznatků, představ, zvyků, ...
  - Egypťané, Mínojci, Fioničané, Kartáginci, ...
  - *gés periodos* (objezdy země)
    - *periply* (popisy pobřeží)
    - *periegezy* (popisy pevniny)

Představy světa

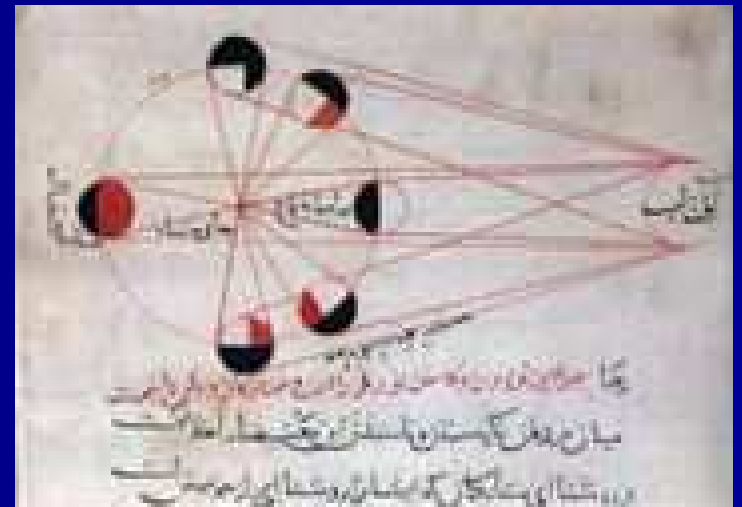
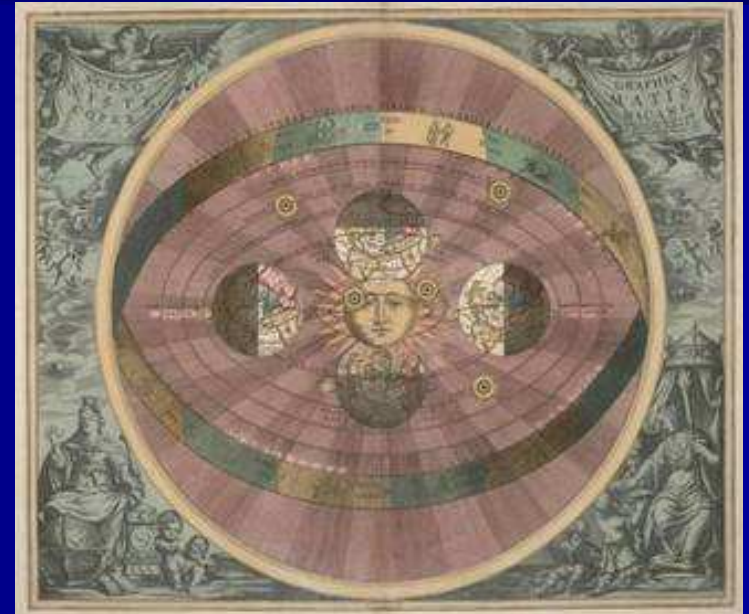
- antropocentrická
  - svět uvnitř a vně
  - kruhový horizont → nebeský hřebík
  - obydlí, sídla, sakrální stavby = obraz kosmu
- geocentrická – Země středem kosmu
  - církve podporovala ptolemaiovský systém
  - symbolika středu, , axis mundi, pupek světa
  - Jeruzalém
  - omphalos (Řecko - Delfy)
  - umbilicus urbis (Řím)

Představy světa

- heliocentrická

- 4. st. př. Kr. – Aristoteles
- 2. st. po Kr. – Ptolemaios
- 11. st. – al-Birúní
- 16. a 17. století – Koperník, Galileo a Kepler

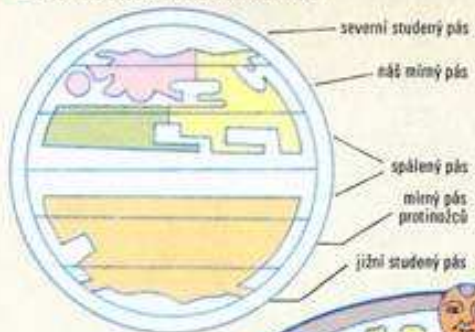

Historie - počátky

- Řecko – zprávy antických cestovatelů
  - Pausanias, Strabón, Ptolemaios, ...
- pád římské říše (476)
- arabský svět – rozvoj geografie
  - Al Muquaddasi
- keltské klášterní školy v Irsku
  - 991 Airbheartacht MacCosse
- OT mapy (Orbis Terrarum)

ZJEDNODUŠENÉ REPRODUKCE STŘEDOVĚKÝCH MAP SVĚTA

a PÁSMOVÁ MAPA (MACROBIUS)

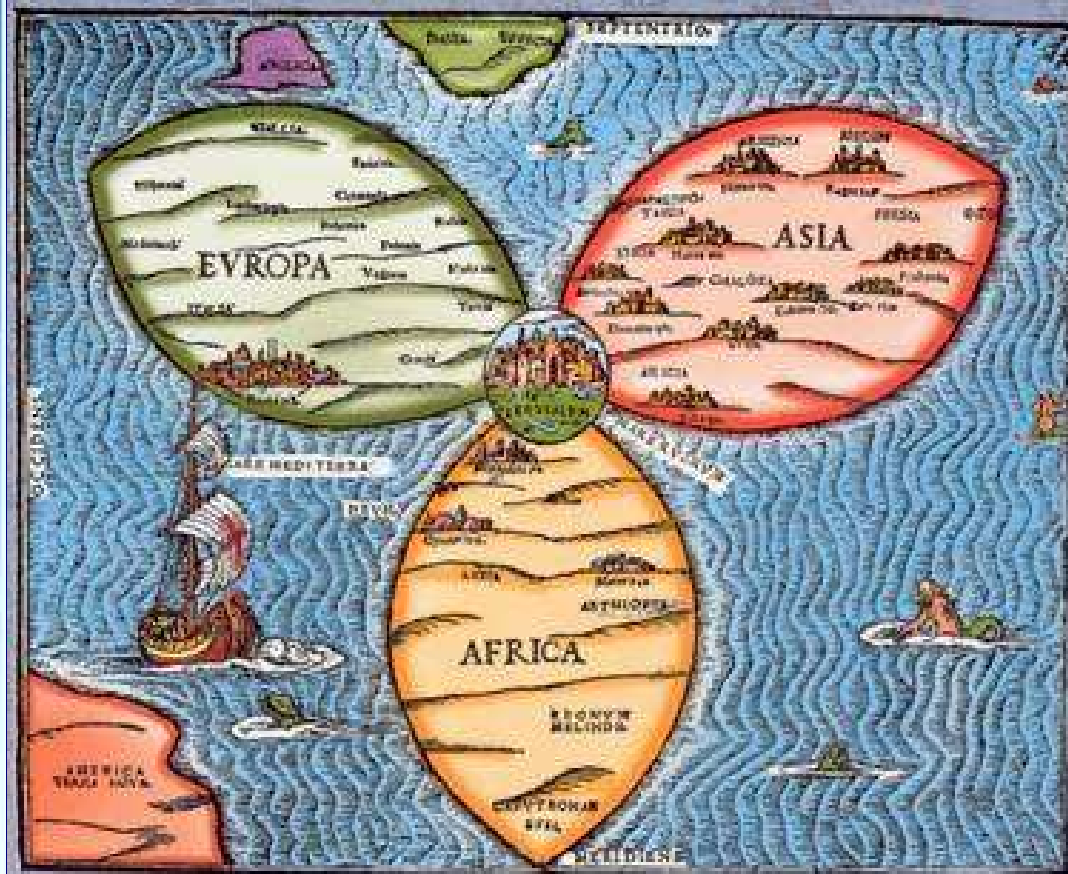
b TZV. „OT“ MAPA

d ARABSKÁ MAPA (IDRISI 1154)

c LONDÝNSKÁ ŽALTÁROVÁ MAPA Z 1. POL. XIII. STOL.

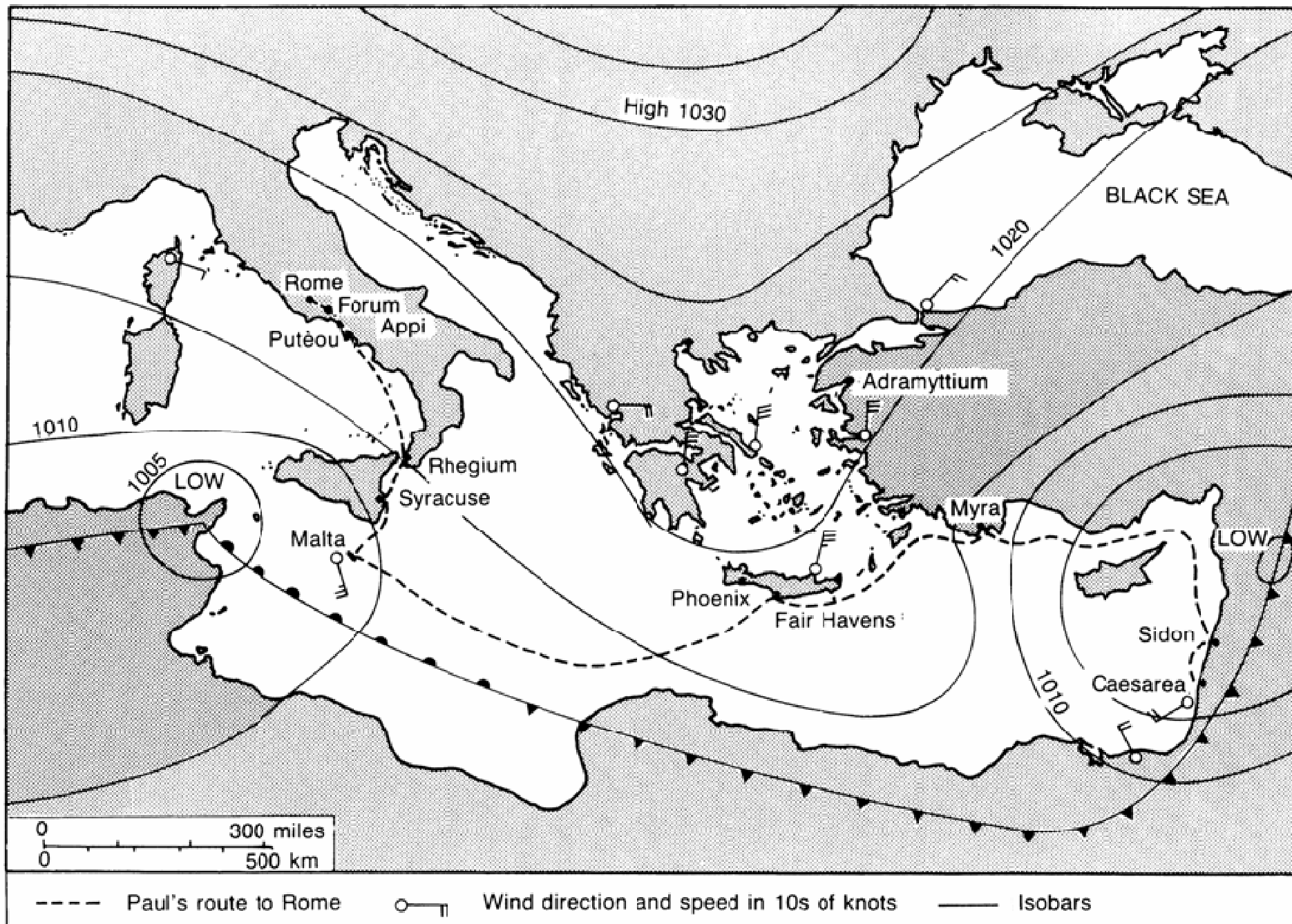

Historie – Zlaté období

- 1000-1500
- teologická geografie
  - prostorová expanze křesťanství
  - studia jiných náboženství (Mexiko, Peru, Japonsko)
- církevní geografie
  - misie, podpora křesťanské církve

Historie – Zlaté období

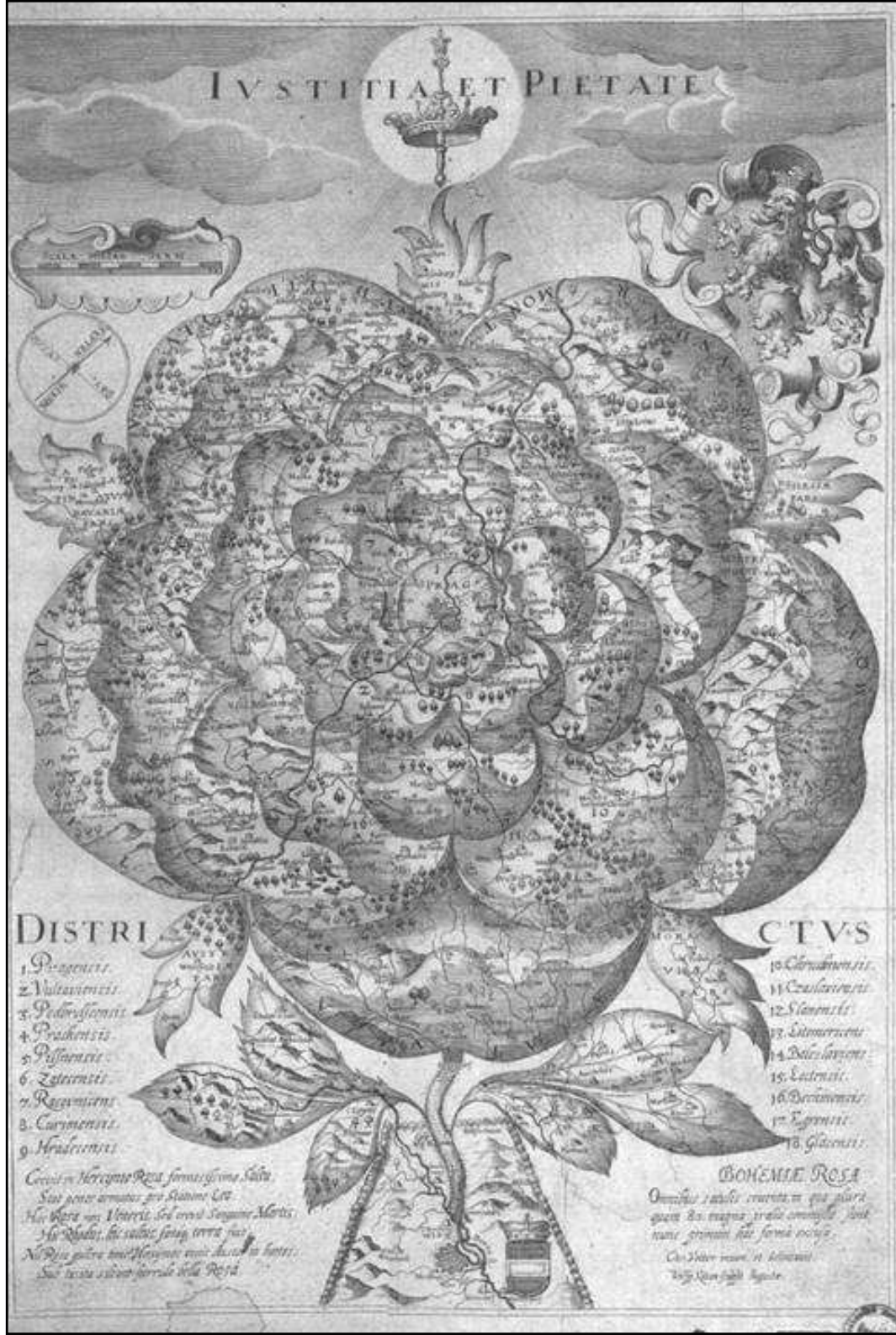
- biblická geografie
  - historická geografie biblických časů
- přírodní teologie
  - příroda = bohem vytvořený pořádek
  - geografický determinismus (Montesquie)
    - geodeterministická koncepce
  - vliv životního prostředí na náboženství

Klaudyánova mapa Čech – 1518

- 1. tištěná mapa
- mapa orientovaná k jihu
  - lesy, pohoří, říční síť, hlavní zemské stezky s vyznačením vzdáleností
  - hrady a česká města rozlišená na královská a poddanská, kališnická a katolická
- obrazová a heraldická výzdoba
  - král Ludvík Jagellonský se znaky zemí
  - alegorie spravedlnosti
  - drobné obrázky – zrcadlo mravů spojeno s výroky z Bible
- řady se znaky zemských hodnostářů
- znaky měst Prahy, Kutné Hory a Žatce

Mapa Čech v podobě růže - 1668

- Kristián Vetter pro Bohuslava Balbína
- rozvitý květ růže ozářen sluncem s královskou korunou
- vyjádření rozkvětu země
- heslo císaře Leopolda I. „Spravedlností a úctou“
- 18 správních celků

Historie – Osvícenství

- Immanuel Kant – zakladatel geografie náboženství
  - popis rozdílných náboženství v kontextu země, společnosti, životního prostředí a kultury
- Gottlieb Kasche – terminologie
  - výzkum vlivu přírodního prostředí na náboženství

Historie – 19. a 20 st.

- vliv náboženství na sociální a ekonomické struktury (Max Weber)
- oddělení geografie náboženství a religionistiky (C. Troll)
- geografie kultury (P. Fickeler)
- vztah náboženství a krajiny (Isaac)
- koncepce „náboženské“ a „ryze náboženské“ geografie náboženství (Sopher)

Současnost

- Německo
  - M. Büttner – sociální geografie - bochumský model
- USA – specializovaná skupina pro geografii náboženství
- Polsko – A. Jackowski – geografie poutí
- Slovensko – R. Matlovič, A. Kovács, V. Ira
- Česká republika

Vymezení pojmů

- teologická geografie
- církevní geografie
- biblická geografie
- geosofie (vývoj geografických poznatků a představ) X geoteologie
- antropogeografie
- pojem „náboženská geografie“
X „geografie náboženství“
(Isaac, 1965; Stump, 1986)

náboženská geografie

- úloha náboženství při formování lidské percepce světa a pozice člověka v jeho vesmíru
- úlohy teologie a kosmologie při interpretaci vesmíru
- role náboženství v lidském vnímání světa

geografie náboženství

- klade důraz na sociální, kulturní a environmentální vazby a účinky náboženství
- objasňuje vztahy s prvky FG a SEG
- vztahy mezi různými činnostmi člověka

geografie náboženství

definice:

Geografie náboženství je vědní disciplína zkoumající prostorové aspekty náboženských systémů a vzájemné interakce mezi těmito systémy a geografickou sférou.

(Matlovič)

postavení mezi ostatními vědami a obory

- religionistické hledisko
  - struktura – doktrína, kult, organizace
  - klasifikace
  - geografie náboženského vyznání
  - geografie náboženské krajiny
  - geografie svatých center a poutí
  - ...

postavení mezi ostatními vědami a obory

- geografické hledisko
  - topografie – geografické rozmístění
  - přírodní prostředí
  - demografie – struktura obyvatel a osídlení

1.	Křesťanství	2 100 000 000
2.	Islám	1 300 000 000
3.	Sekularismus (bez vyznání, ateismus)	1 100 000 000
4.	Hinduismus	900 000 000
5.	Tradiční čínské náboženství	394 000 000
6.	Buddhismus	376 000 000
7.	Domorodá animistická náboženství	300 000 000
8.	Africká tradiční a diasporická náboženství	100 000 000
9.	Sikhismus	23 000 000
10.	Juche	19 000 000
11.	Spiritismus	15 000 000
12.	Židovství	14 000 000
13.	Baha'i	7 000 000
14.	Džinismus	4 200 000
15.	Šintoismus	4 000 000
16.	Cao Dai	4 000 000
17.	Zoroastrismus	2 600 000
18.	Tenrikyo	2 000 000
19.	Neopohanství	1 000 000
20.	Unitářství	800 000
21.	Rastafarismus	600 000
22.	Scientologie	500 000

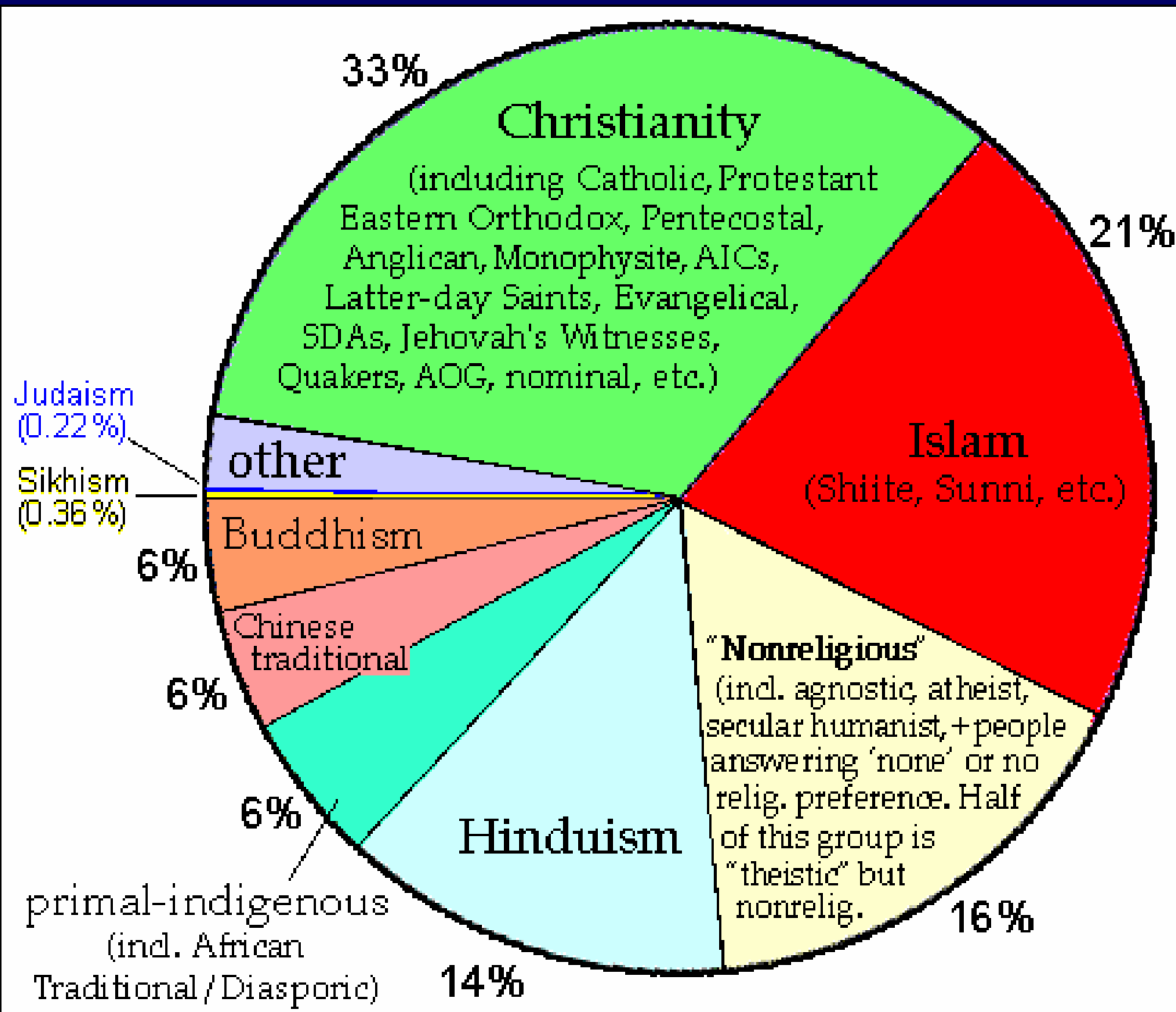
Počet věřících ve světě (2005)

www.adherents.com

www.cia.gov/redirects/factbook/redirect.html

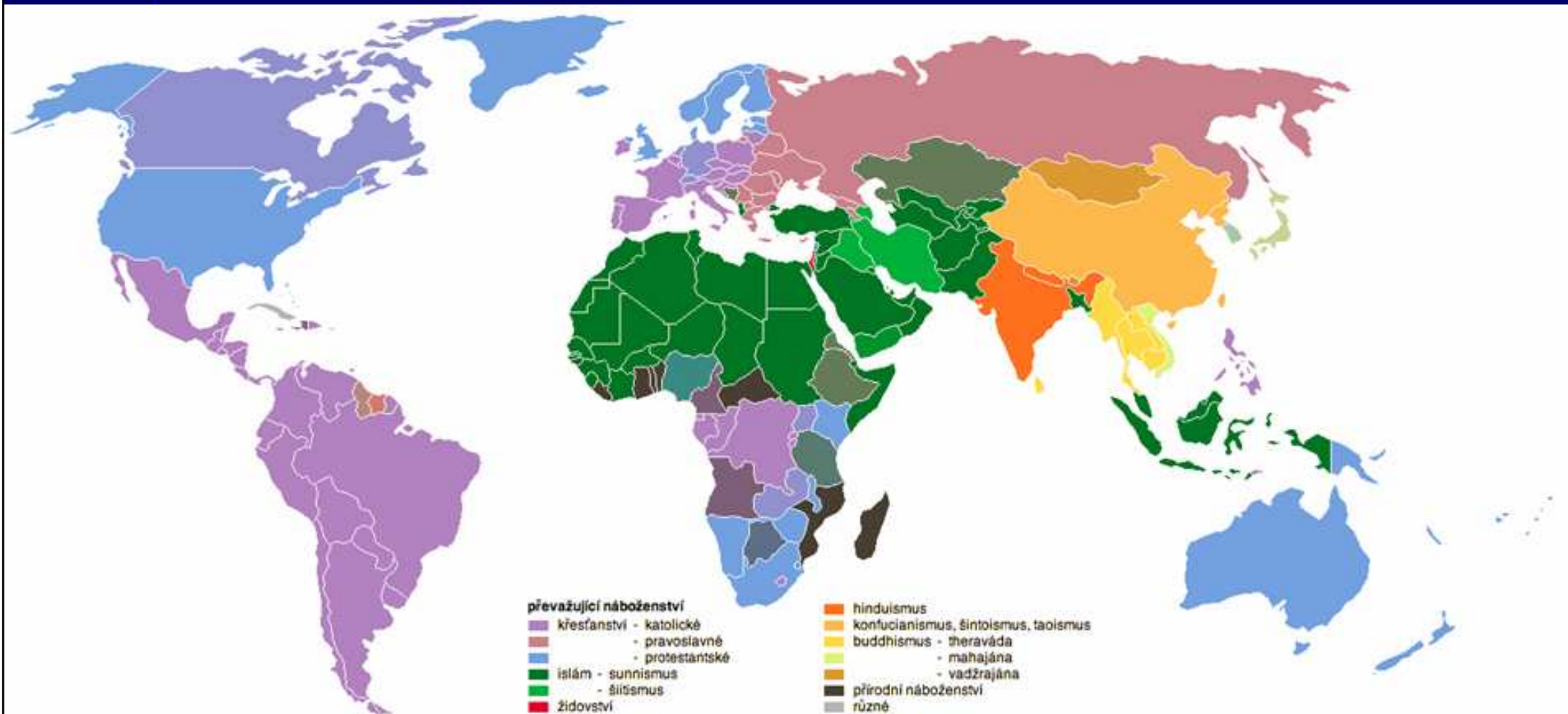
www.czso.cz

www.wikipedia.cz

NOTE: Total adds up to more than 100% due to rounding and because upper bound estimates were used for each group.

Převažující náboženství v jednotlivých státech světa (2005)

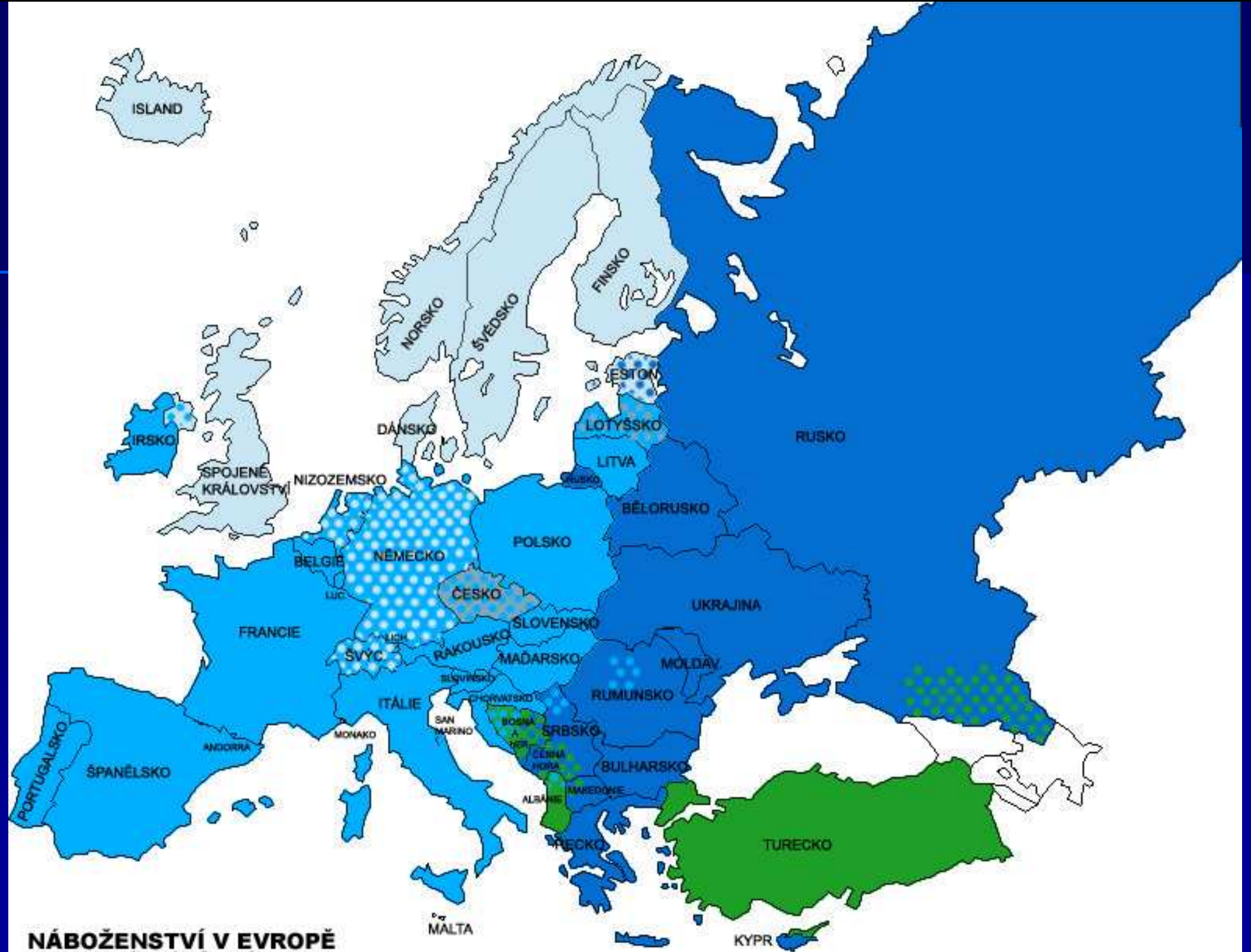
Geografie náboženství

Význam posvátného prostoru v jednotlivých náboženských systémech

- křesťanství
- judaismus
- buddhismus
- hinduismus
- čínská a japonská tradiční náboženství
- ...

Rozšíření křesťanství ve světě

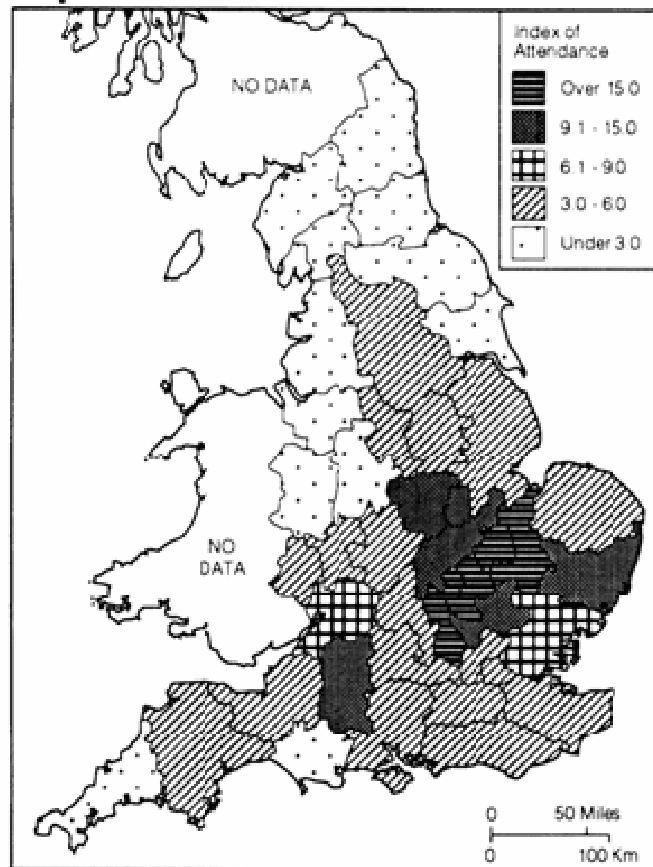

NÁBOŽENSTVÍ V EVROPĚ
DLE MAJORITNÍCH NÁBOŽENSKÝCH SKUPIN

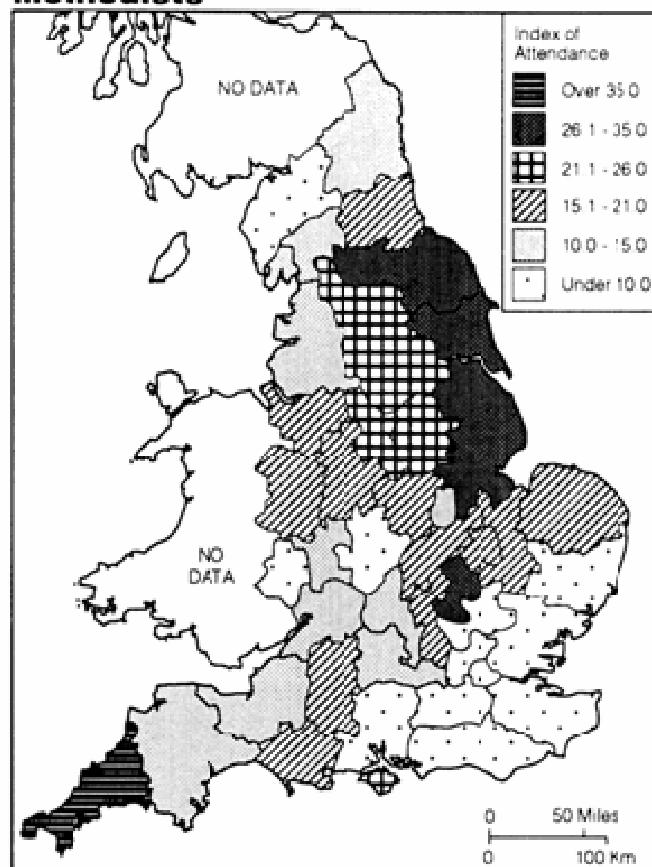
- katolíci
- evangelíci
- pravoslavní
- muslimové
- ateisté

Rozšíření římských katolíků, baptistů a metodistů v Anglii k roku 1850

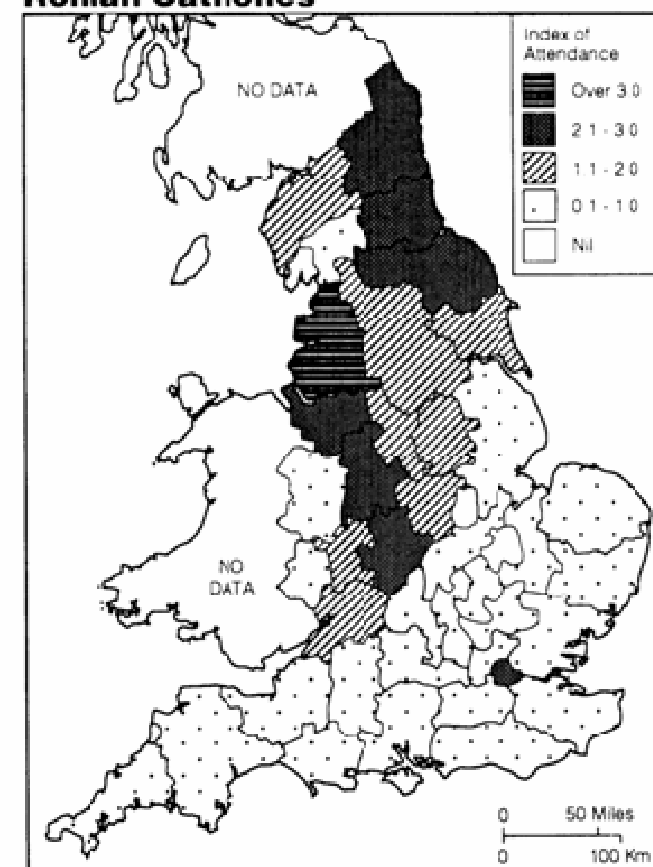
Baptists

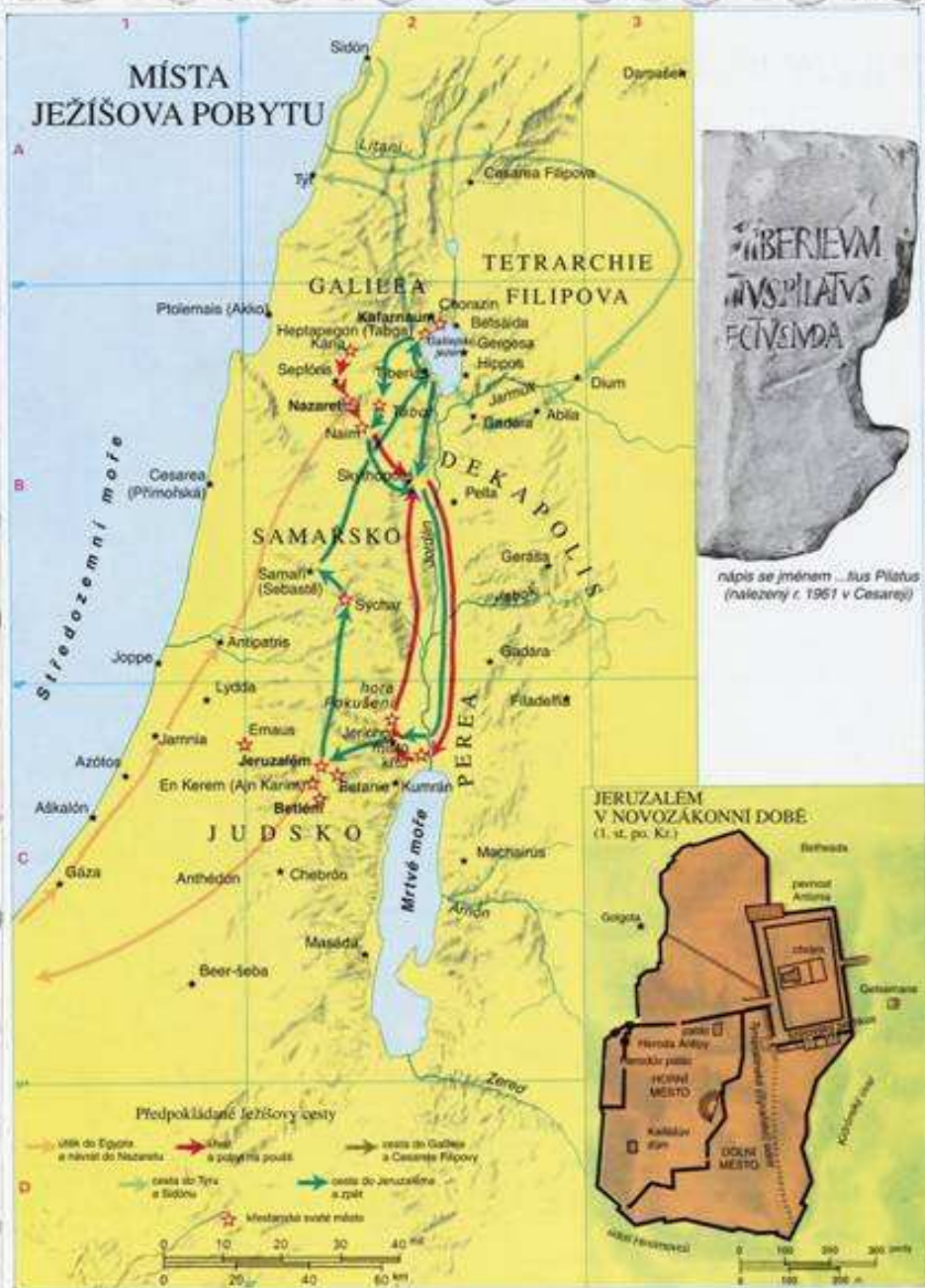
Methodists

Roman Catholics

MÍSTA JEŽÍŠOVA POBYTU

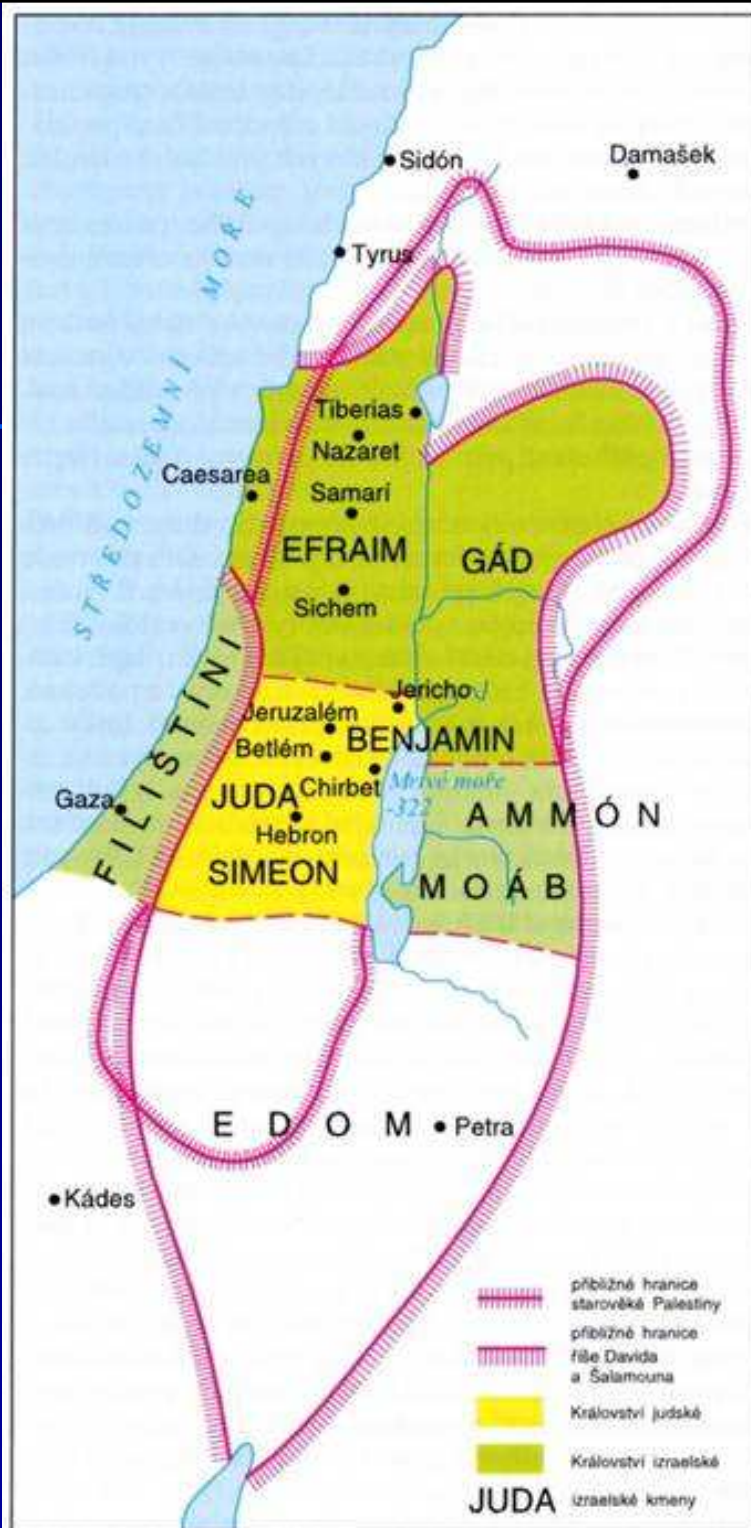
CESTY APOŠTOLŮ

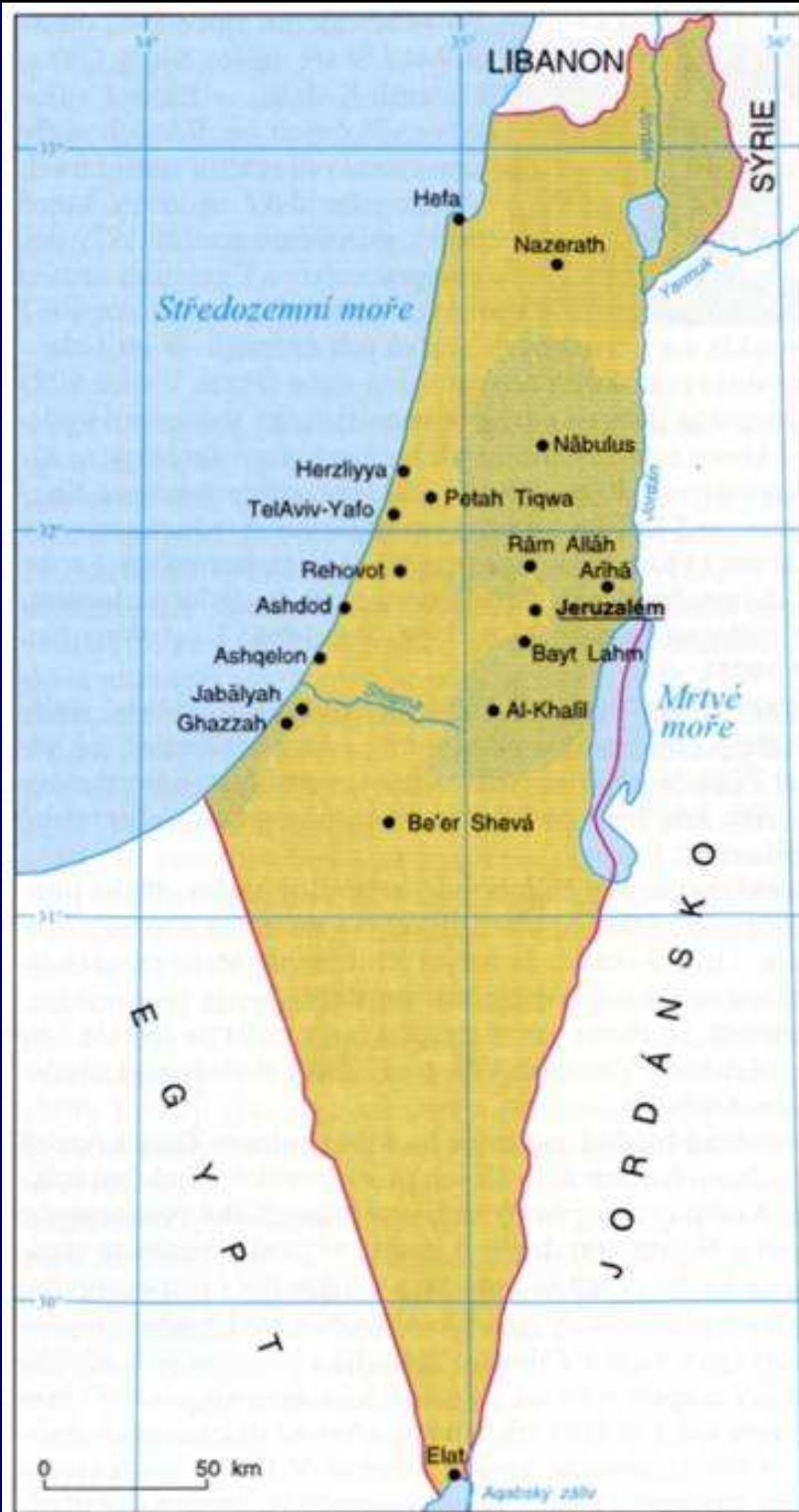

Rozšíření judaismu ve světě

Izrael, starověký Izrael

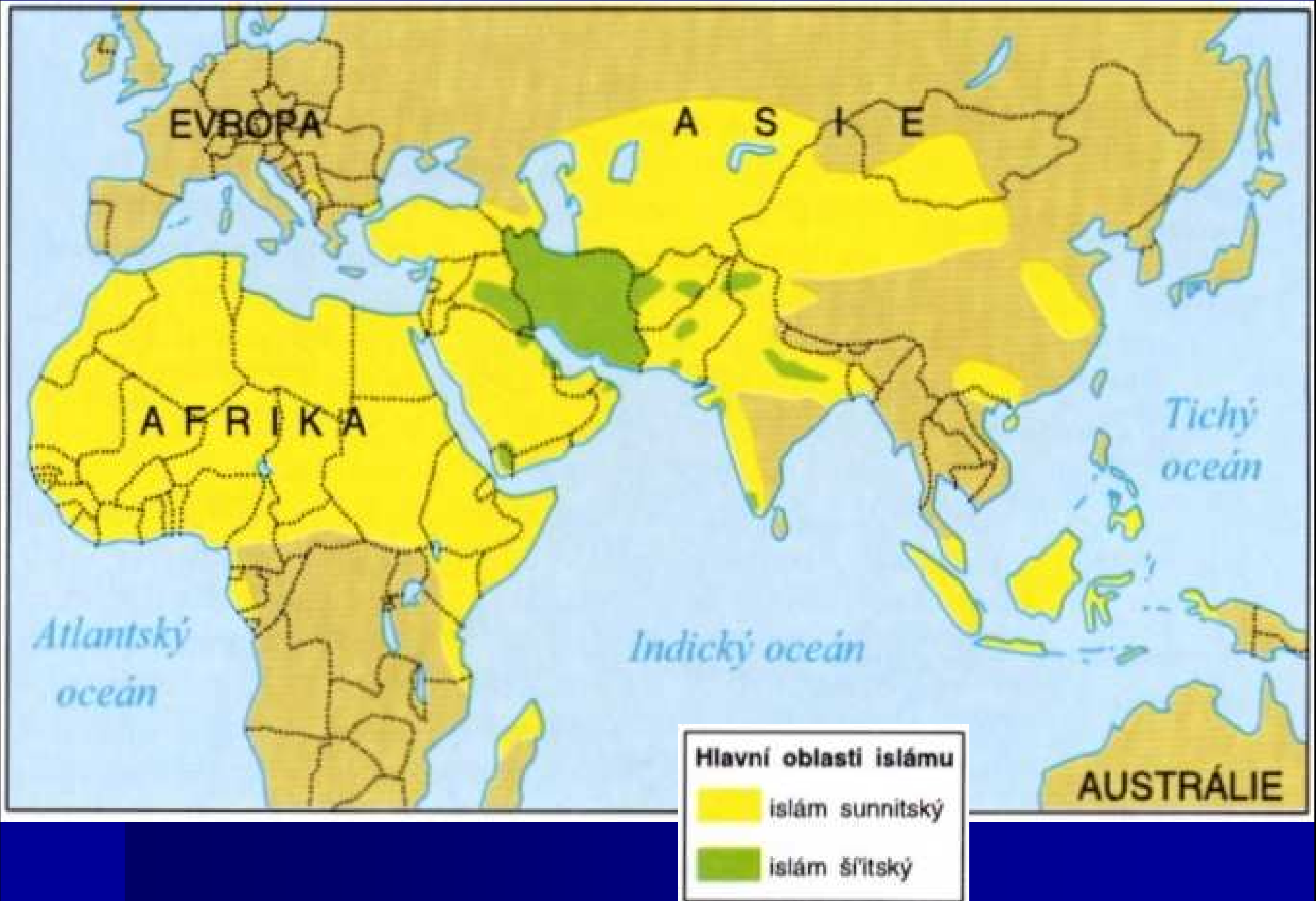
Izrael

území v souč. spravovaná Izraelem, ale nárokováná Sýrií a Palestinci

Rozšíření islámu ve světě

● Buddhovo rodiště (±480-±400 př.n.l.)
 oblast prvního rozšíření buddhismu
 → 5. stol. př.n.l. - 1. stol. n.l.
 → 5.-6. stol. n.l.
 → 11.-15. stol. n.l.

] směry šíření buddhismu

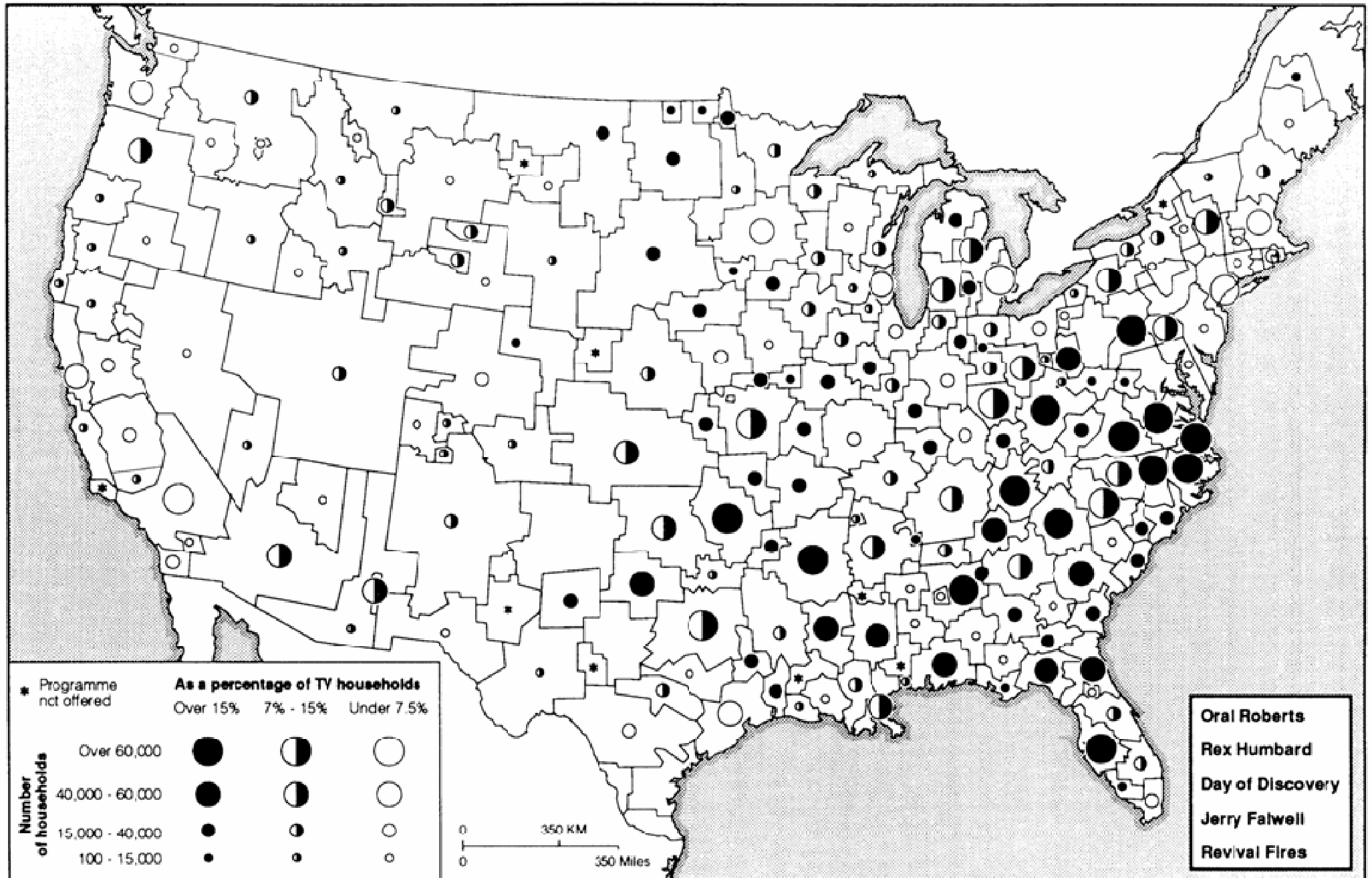
● významné buddhistické památky (chrámy, kláštery, stúpy)

■ hinajánový buddhismus (théraváda)
 ■ mahájánový buddhismus
 ■ vadžrajánový buddhismus (tantrismus)

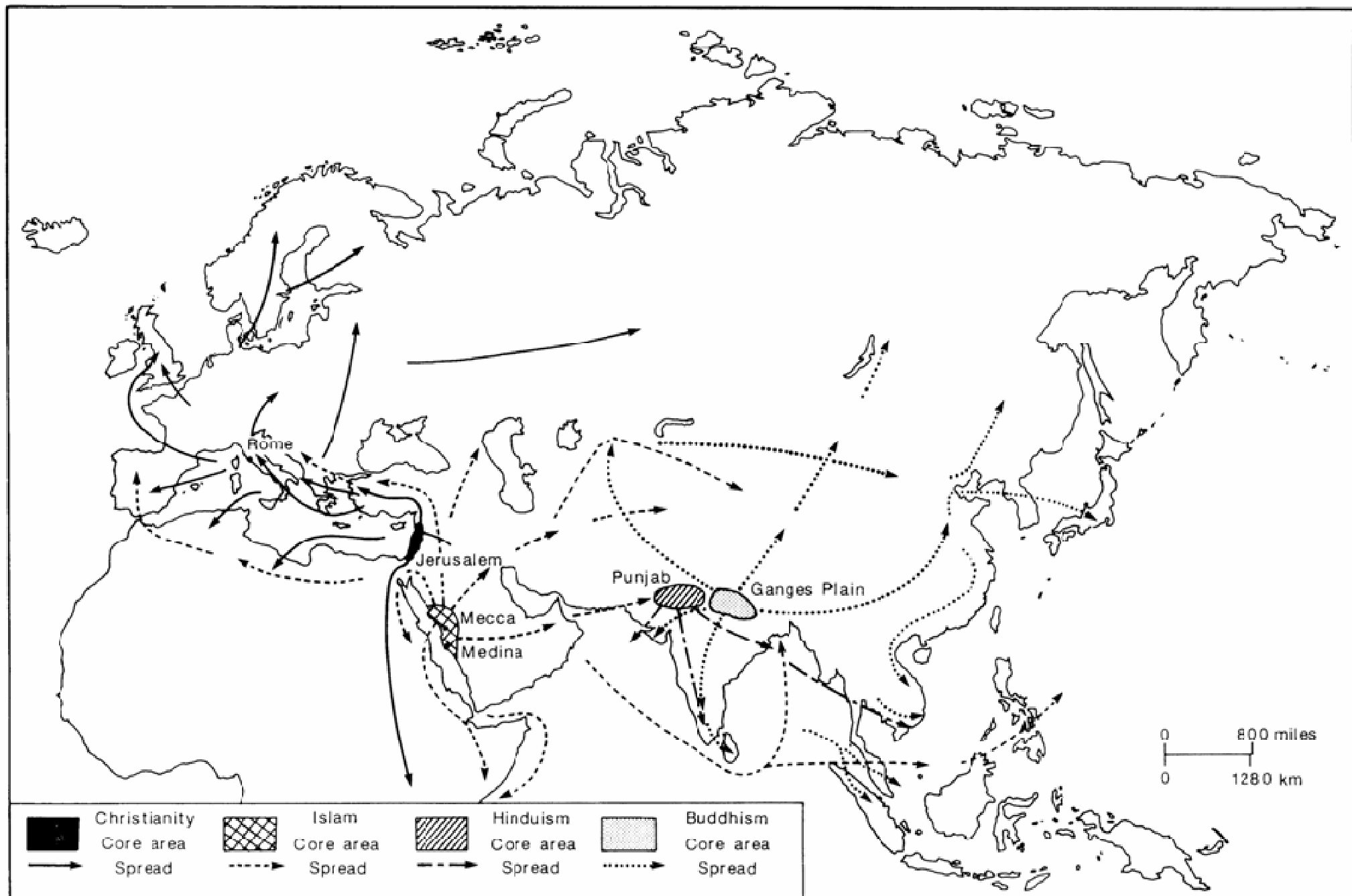
postavení mezi ostatními vědami a obory

- geografické hledisko
  - sociologie a ekonomie - hospodářství
  - zemědělství – využívání určitých druhů plodin a zvířat
  - životní styl a kultura jednotlivých míst
  - politika

Odhady sledovanosti nedělních bohoslužeb na 5 hlavních televizních programech v USA roku 1973

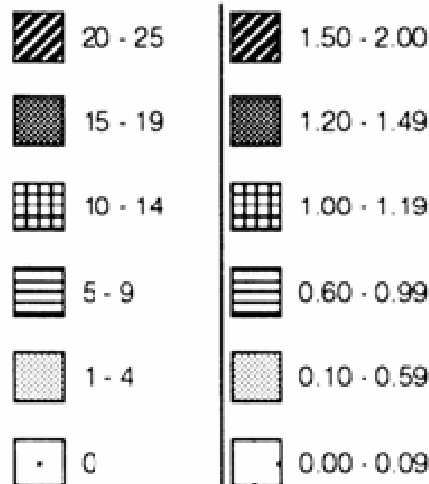
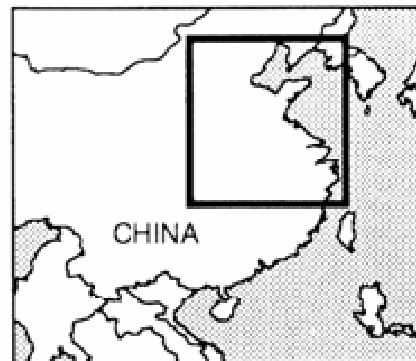
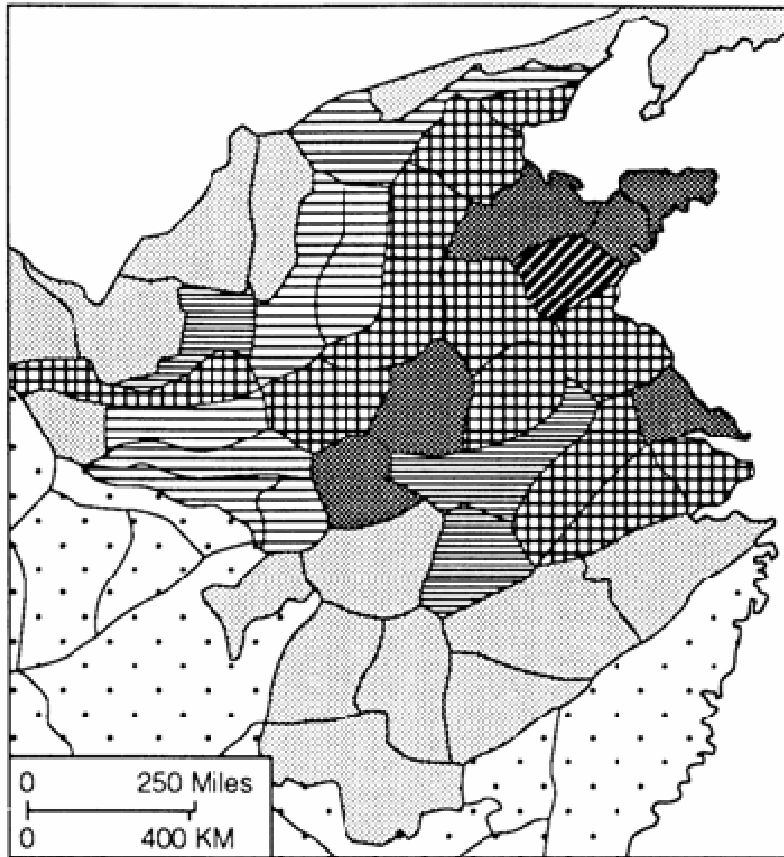

Původ a rozšíření 4 hlavních náboženství

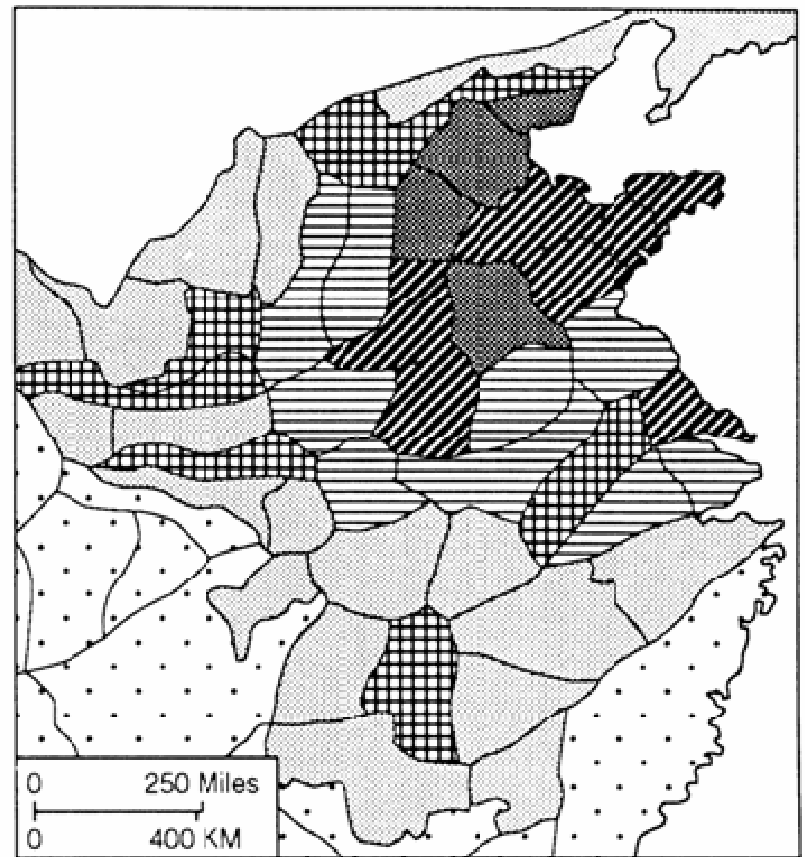

Kultovní místa kobylek a vzor zamoření kobylkami v Číně v letech 1500-1900

Average Frequency of Locust Invasions, 1500 to 1900 A.D.

Average Number of Locust Cult Centres per County

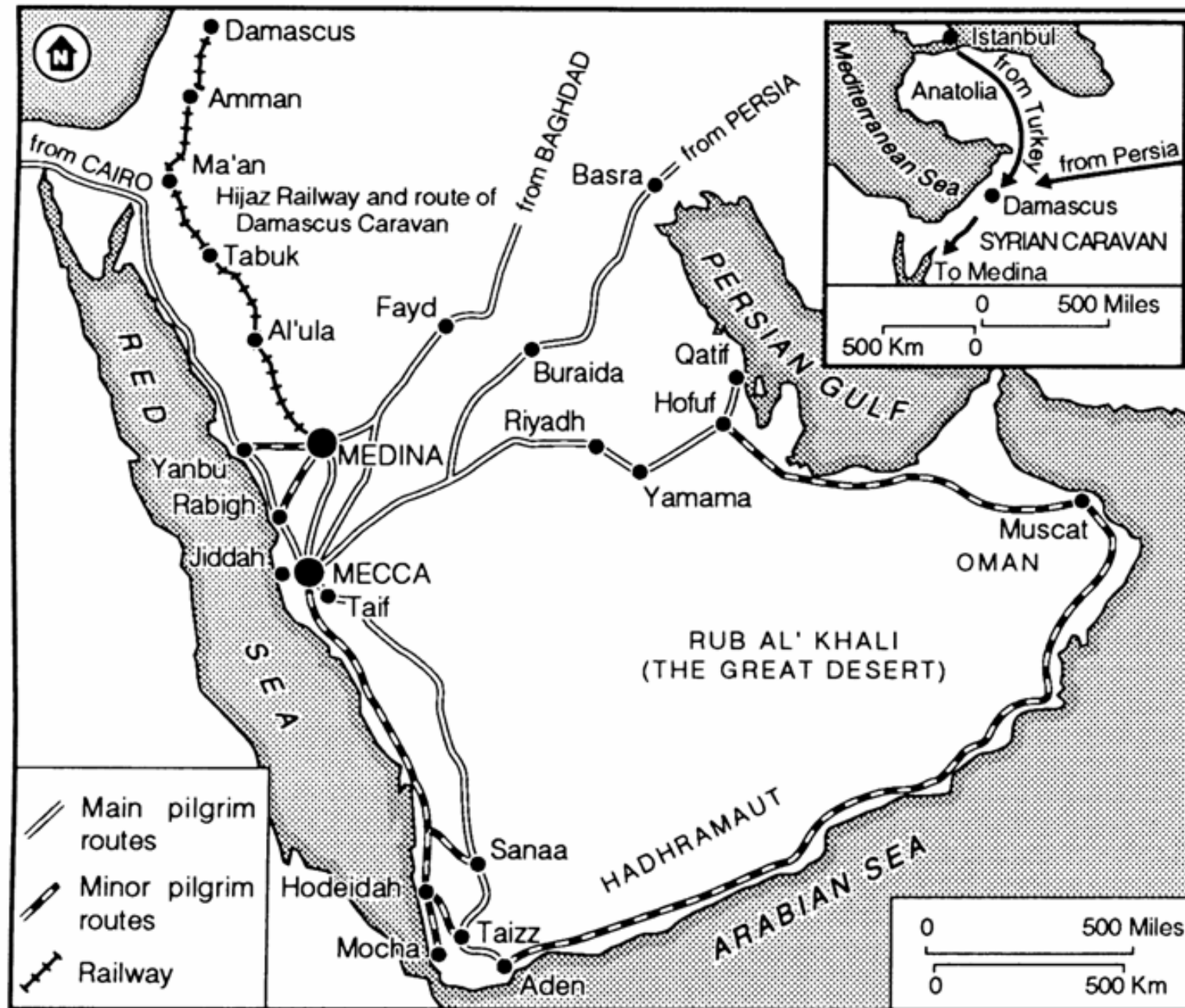

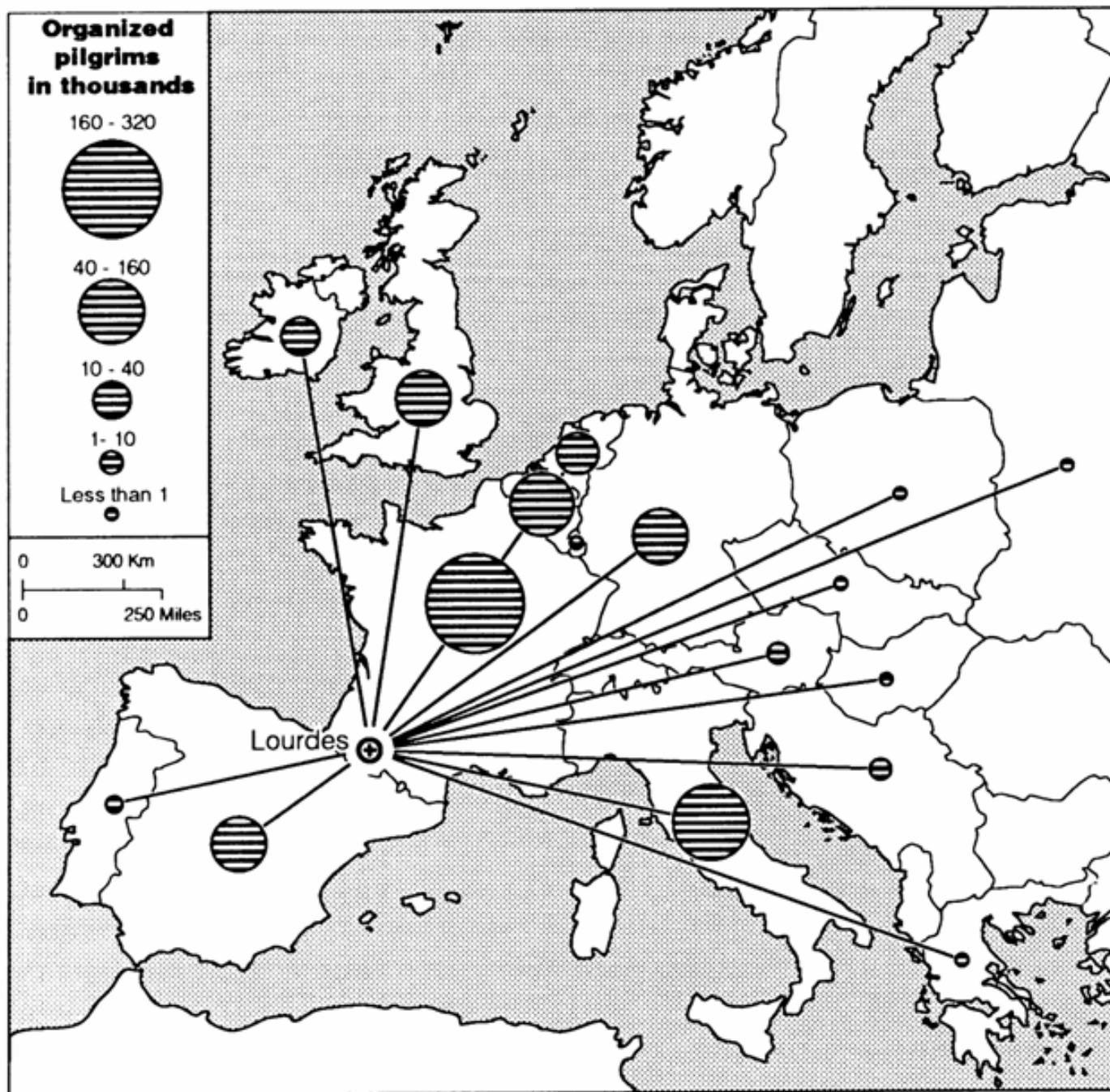

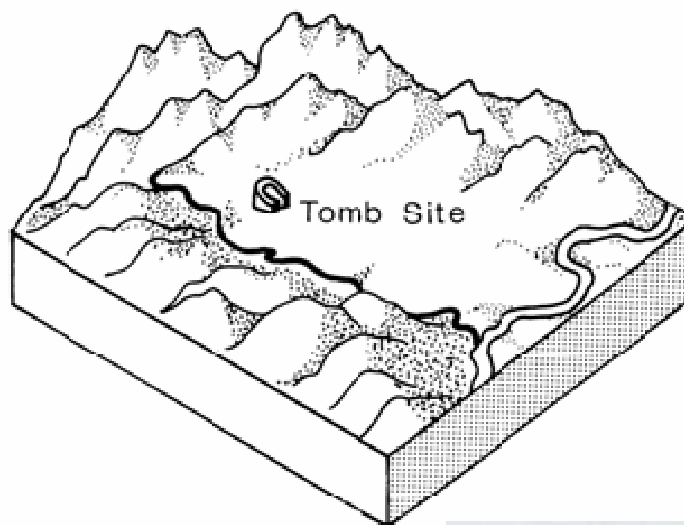
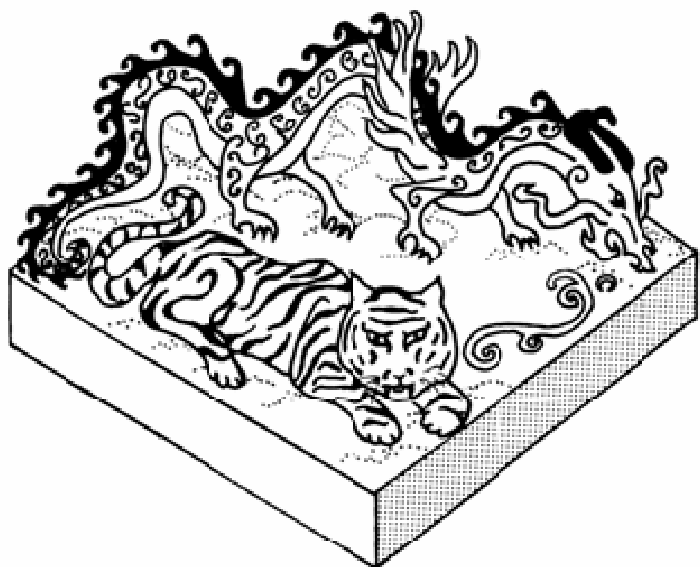
Islámské poutní cesty do Mekky a Saudské Arábie

Organizované skupinové poutě do Lurd k roku 1978

Výběr ideálního místa pro hrobku dle principů Feng-šuej

Kompas Lo-pan

Geografie náboženství

- doporučená literatura (viz seznam v ISu)
  - ALTMAN, Nathaniel: Posvátné stromy. Volvox Globator, Praha, 2002.
  - Biblické mapy. Česká biblická společnost, Praha, 1998.
  - CATTABIANI, Alfredo: Florarium. Volvox globator, Praha, 2006.
  - ELIADE, M.: Posvátné a profánní. Křesťanská akademie, 1994, s. 17-47.
  - GOJDA, Martin: Archeologie krajiny. Academia, Praha, 2000.
  - LURKER, Manfred: Slovník symbolů. Euromedia Group, Praha, 2005.
  - NORBERG-SCHULZ, Christian: Genius loci – k fenomenologii architektury. Odeon, Praha, 1994.
  - OHLER, Norbert: Náboženské poutě ve středověku a novověku. Vyšehrad, Praha, 2002.
  - Posvátná místa buddhismu. Pragma, Praha, 1994.
  - SOPHER, D. E.: Geography of Religions. USA, 1967, 118 s.
  - VOKOLEK, Václav: Svět posvátných kamenů, 1. díl. Eminent, Praha, 2005.
  - WILSON, Colin: Místa, kde se lidé setkávají s bohy. Historický atlas. Knížní klub, Praha, 1998.
  - ŽERT, Vlastimil: Geomantie včera a dnes. Poznání, Olomouc, 2003.
  - ...

